

Betreft: Ongevraagd advies Jeugd
Uitgebracht door de Adviesraad WMO Leiden d.d. 16 september 2013

I. Inleiding

Met ingang van 2015 wordt de gemeente verantwoordelijk voor de zorg voor de jeugd. De Adviesraad WMO Leiden heeft ter voorbereiding op deze decentralisatie een interne werkgroep ingesteld. Deze werkgroep heeft naast het vergaren van informatie en het bijwonen van informatiebijeenkomsten over dit onderwerp, gesprekken gehad met organisaties en cliënten in de jeugdzorg in Leiden.

Om de overgang naar de gemeente vanuit cliëntperspectief zo goed mogelijk te laten plaatsvinden, waarbij hiaten in het huidige systeem in beschouwing worden genomen, heeft de Raad ten aanzien van deze decentralisatie adviezen geformuleerd.

Leeswijzer voor dit advies:

Bij 2 is genoemd wat de Adviesraad heeft gedaan ter voorbereiding op dit ongevreagde advies. Bij 3 zijn bevindingen beschreven, bij 4 zijn adviezen geformuleerd en onder punt 5 volgt de nabeschuiving. Tenslotte zijn bij dit ongevreagde advies bijlagen toegevoegd. Volgens de Raad geven deze bijlagen een goed beeld van de diversiteit en mate van ingewikkeldheid van de problematiek en daarnaast geven ze handvatten om deze decentralisatie vanuit cliëntperspectief zo goed mogelijk te laten verlopen.

- Bijlage 1: Wat vinden jongeren en ouders belangrijk? Transitie en transformatiewensen van Jeugdzorg cliënten in Zuid-Holland, juli 2012.
- Bijlage 2: Samenvatting Handreiking VO/PO-raad en de VNG 'Verbinding passend onderwijs en zorg voor de jeugd', Den Haag 2012.
- Bijlage 3: Cijfers passend onderwijs cluster 3 en 4 van december 2012.
- Bijlage 4: Samenvatting onderzoek 'Back to school, thuiszitters in de GGZ Kinderen en Jeugd Rivierduinen', H & S Consult /DSP-groep, november 2009.
- Bijlage 5: Overzicht van de verblijfsduur van jongeren in detentie, Aloysius stichting onderwijs en jeugd, september 2013.
- Bijlage 6: 13 casussen uit de jeugdzorg:
  - 7 casussen beschikbaar gesteld door Cardea, organisatie voor jeugdzorg in de regio Leiden.
  - 3 casussen uit de publicatie 'Zag je het maar, kansen voor jongeren met een licht verstandelijke beperking', uitgave van het netwerk 'Gewoon meedoen'.
  - 3 casussen van jongeren in Forensisch Centrum Teylingereind, beschikbaar gesteld door de Aloysius stichting onderwijs jeugdzorg.

2. Voorbereiding op het advies

2.1 In het kader van deskundigheidsbevordering van de Adviesraad heeft BMC ons in februari 2012 geïnformeerd over de stand van zaken in de jeugdzorg

2.2 Vervolgens heeft de Adviesraad gesprekken gevoerd met:

- Cliëntenraad en Jongerenraad van Cardea Jeugdzorg.
- Bestuurder en managers jeugd van Cardea Jeugdzorg

- Directie van Jeugd en Jongerenwerk Holland Rijnland.
- Een coach van het landelijke programma Invoorzorg! regio Groningen.
- Manager dagprogramma Teylingereind/Aloysius stichting onderwijs jeugdzorg.

2.3 Daarnaast heeft de Adviesraad informatie verzameld over:

- Stichting Jeugd en Samenleving Rijnland (JES Rijnland)
- Bureau Jeugdzorg
- Kindertelefoon Nederland
- Passend onderwijs
- Jeugd in het bestuurlijk verband van Holland Rijnland

3. Bevindingen

- 3.1 Uit de gesprekken met jongeren en hun begeleiders blijkt dat de huidige wijze van indiceren drempelverhogend werkt en leidt tot vertraging in het tijdig kunnen oppakken en begeleiden/behandelen van hulpvragen. Dit kan de cliënt bovendien afhankelijk en lijdzaam maken.
- 3.2 De zorg voor de jeugd is momenteel versnipperd over verschillende organisaties en er wordt niet voldoende samengewerkt.
- 3.3 Decentralisatie van de jeugdzorg kan als gevolg hebben dat gemeenten slechts één of twee aanbieders contracteren. Dit belemmert de keuzevrijheid van de cliënt.
- 3.4 Keuzevrijheid kan overigens soms ook in het gedrang komen als zeer specialistische hulp moet worden ingeroepen.
- 3.5 Uit het gesprek met de coach van Invoorzorg! werd duidelijk dat jongeren en ouders niet gebaat zijn met de huidige werkwijze binnen organisaties. Professionals reageren veelal vanuit de kaders van hun eigen organisaties en vanuit professionele afwegingen. Doordat samenwerking tussen organisaties moeizaam verloopt, kunnen er hiaten vallen in de hulpverlening en dit leidt weer tot frustratie bij de cliënt en het ontstaan van schrijnende situaties.
- 3.6 Wanneer een kind/jongere meerdere hulpverleners heeft, is het veelal niet duidelijk bij wie en voor wat het kind/ de jongere en zijn ouders terecht kunnen.
- 3.7 Door onvoldoende kennis over regelgeving en mogelijkheden ten aanzien van wonen, werken en scholing bij de jongeren zelf en door een (te) strikte hantering van regels en procedures door de instanties, kunnen jongeren onbedoeld dakloos, in schulden geraken en uitvallen van school. Uit gesprekken met oudere jongeren blijkt behoefte te zijn aan een centraal informatie- en adviespunt in de stad met betrekking tot deze onderwerpen.
- 3.8 Kinderen en jongeren in de jeugdzorg hebben veelal te maken met verschillende beperkingen. Dit kan bijvoorbeeld een licht verstandelijke beperking zijn en/of een psychiatrische aandoening.
- 3.9 Het is nog onduidelijk wat de consequenties zijn van de doorvoering van passend onderwijs met betrekking tot ambulante begeleiding en schoolplaatsingen in het regionaal of speciaal onderwijs.
- 3.10 Een jongere kan volgens de wet niet ingeschreven blijven bij de 'vroegere' school bij korte detentie (zie bijlage 5 voor verblijfspercentages).

- 3.1.1 Vanuit de gemeente, de gemeentelijke wegwijzer c.q. stadsgids, pagina 83 e.v. is onduidelijk wat genoemde organisaties precies doen voor kinderen, jongeren en hun ouders.

4. Adviezen

- 4.1 Laat hulpverleners van diverse organisaties die te maken hebben met één gezin met elkaar afspraken maken over het plan van aanpak van de begeleiding. Bij die begeleiding moet de jongere/ het gezin en zijn netwerk voorop staan en het te behalen resultaat dient duidelijk te worden bepaald. De methodiek van één gezin één plan is hiervoor zeer bruikbaar. Het stimuleert samenwerking over de grenzen van organisaties heen en dubbellingen in het aanbod worden zichtbaar (zie casussen 6, 9 en 10).
- Dit plan van aanpak moet als uitgangspunten hebben:
- Het plan is samen met het kind/de jongere, de ouders en het sociale netwerk opgesteld.
  - Het plan moet uitgaan van de eigen kracht/mogelijkheden van een ieder in het gezinssysteem en het netwerk. Het leren van sociale vaardigheden kan heel belangrijk zijn om de eigen kracht te kunnen benutten (casus 1 en 2).
  - Veiligheid (zowel fysiek als sociaal/emotioneel) voor het kind/de jongere en zijn gezinssysteem staat voorop (zie bijlage 2, punt 1.1, casus 5).
  - Het plan voorziet in één vaste contactpersoon (desgewenst één voor de ouders en één voor de jongere) met een vaste waarnemer. Deze contactpersoon voert de regie op het hele traject en communiceert dat naar alle betrokkenen.
  - Hulp wordt zoveel mogelijk geboden in de thuissituatie. De begeleiding in de thuissituatie is erop gericht dat het kind (weer) thuis kan wonen.
  - De hulpverleners bundelen vanaf het begin van de hulpverlening/begeleiding hun expertise en zijn voor het gehele traject tot en met de nazorg gezamenlijk verantwoordelijk (zie bijlage 1 punt 2 en casus 8).
  - Het plan verschaft helderheid over het doel, perspectief en het tijdpad voor alle partijen (jongere, ouders, hulpverlener) (zie casus 10).
  - De geboden hulp is op maat, adequaat en is niet meer dan noodzakelijk.
- 4.2 Zorg voor een goed functionerend advies- en informatiepunt. (zie bijlage 2, punt 1.1 en casus 6). De Raad denkt dat de sociale wijkteams hier een goede functie in kunnen vervullen. Een goede spreiding van sociale wijkteams over de stad is belangrijk.
- 4.3 Het sociale wijkteam ziet de Adviesraad als een basisvoorziening waarin het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) een onderdeel van uit maakt. Dit team moet kunnen verwijzen naar een jeugd- en gezinsteam dat de volgende functies vervult:
- Het wijkteam kan het jeugd- en gezinsteam consulteren en om advies vragen.
  - Dit jeugd- en gezinsteam geeft gezinsbegeleiding & pedagogische en psychologische jeugdhulp zo lang en intensief als nodig is.
  - Men werkt vanuit de methodiek van één gezin één plan.
  - Specialisten kunnen zo nodig rechtstreeks worden ingeschakeld.
  - Ook kan zo nodig de Raad van de kinderbescherming in worden geschakeld. Men gaat dus samenwerken met gedwongen hulpverlening.

- Jeugd- en gezinsteams werken vanuit een gedeelde visie, kunnen elkaar blindelings vinden, stellen waar ouders en kind behoefte aan hebben voorop, kunnen gezamenlijk tot creatieve oplossingen komen en worden gefaciliteerd door hun organisaties. Het opbouwen van dergelijke teams kost tijd.
- 4.4 In de hulpverlening aan het kind/de jongere zijn preventie, vroeg signalering en een goede diagnostiek belangrijk. Scholen, kerken/moskeeën speeltuinen e.d. (organisaties in de Civil Society) kunnen hierbij een belangrijke signalerende functie vervullen (zie bijlage 2, punt 1.2 en casussen 2 en 8). Daarnaast is ook de rol van de huisarts een belangrijke met betrekking tot signalering (casus 1).
  - 4.5 Zet tijdens de hulpverlening in op herstel van contact tussen jongeren en hun ouders. Speciale aandacht verdient alertheid op de gevolgen van een scheiding voor de jongere (zie casussen 4 en 6).
  - 4.6 Zorg voor samenhang in de (regionale) ondersteunings- en hulpstructuur voor jeugd en gezinnen in (speciaal) onderwijs en de wijken waarin onder andere de onderdelen preventie en basisondersteuning, signalering en integrale beoordeling goed geregeld en van hoge kwaliteit zijn (zie bijlage 2, punt 1 en casussen 3 en 4).
  - 4.7 Aandacht is nodig voor drie pijlers in het hulpverleningstraject voor kinderen en jongeren met een licht verstandelijke en (soms bijkomende psychiatrische) beperking: vroegtijdige signalering, duurzame gezinsondersteuning en gespecialiseerde ondersteuning als het moet (zie casussen 8, 9 en 10).
  - 4.8 Goede nazorg moet gegarandeerd zijn bij beëindiging van een opname (vrijwillig òf gedwongen), waarbij essentieel zijn het opbouwen van een sociaal netwerk, volgen van scholing of werken, (zelfstandig) wonen en vrijetijdsbesteding (zie bijlage 1, punt 4 en casussen 11, 12 en 13).
  - 4.9 Mijdt zoveel als mogelijk tijdrovende procedures, indiceer alleen wanneer dit strikt noodzakelijk is (bijlage 2, punt 1.4 en casussen 7, 11 en 13).
  - 4.10 Besteed voldoende aandacht aan jongeren van 16 jaar en ouder die langdurig gebruik hebben moeten maken van jeugdzorg. Een 'gewoon' kind verlaat gemiddeld met 21,7 jaar het (ouderlijk) huis. Van jongeren uit de jeugdzorg, die vaak kwetsbaar zijn omdat zij geen ouders of netwerk hebben waar zij op terug kunnen vallen, wordt echter wel verwacht dat zij op 18 jarige leeftijd op zichzelf kunnen gaan wonen. Zij kunnen daarbij niet altijd zonder voortgezette begeleiding (zie casus 7).
  - 4.11 Zorg in het kader van passend onderwijs voor voldoende mogelijkheden en deskundigheid op scholen om de opvang en begeleiding van alle kinderen waar te kunnen maken (zie bijlage 2, punt 1.5).
  - 4.12 Scholing is uitermate belangrijk voor de toekomst van de jongere. Daarom moet maximaal ingezet worden om 'thuiszitters' en zwerfjongeren terug naar de opleiding en scholing te krijgen (zie bijlage 4 en casussen 7, 11, 12 en 13). Indien financiën een belemmering zijn, dient de gemeente hiervoor middelen beschikbaar te stellen.
  - 4.13 Zorg voor goede aansluiting en mogelijkheden op het gebied tussen wonen, werken en scholing (zie casus 7).
  - 4.14 Omdat leerlingen bij detentie volgens de wet uitgeschreven moeten worden bij de 'vroegere' school, adviseert de Adviesraad u afspraken te maken met het onderwijs dat bij een korte detentie (70% korter dan 8 weken) de 'vroegere' school een terugkeergarantie geeft (zie casus 11).
  - 4.15 Zorg voor een duidelijke omschrijving in de gemeentegids over wat de hulpverlenende instanties aan zorg en ondersteuning bieden.

5. Nabeschuwing

De Adviesraad heeft zich zo goed mogelijk verdiept in de problematiek rondom de jeugdzorg. Het gaat hier om een complexe materie. Er is sprake van vele spelers en een veelheid van organisaties met eigen kaders, professionele standaarden en ook belangen. Voor een goede ondersteuning van jongeren en hun ouders is het van het grootste belang dat gehandeld wordt vanuit een gezamenlijke visie, dat professionele hulpteams voldoende ruimte krijgen om tot de beste oplossingen te komen, dat verantwoordelijkheden duidelijk zijn, dat degenen die ondersteuning nodig hebben weten waar ze terecht kunnen en een vast aanspreekpunt hebben. Dat is niet van de ene op de andere dag gerealiseerd. Professionals zullen stap voor stap anders moeten leren kijken en handelen om te komen tot sluitende ketens waarbij de jongere en ouders centraal staan en niet de werkprocessen van de organisaties afzonderlijk. Wat nodig is een gezamenlijke visie, uitgangspunten voor trajectzorg en jeugdzorg plus. Pas als dat gerealiseerd is kan sprake zijn van adequate jeugdzorg.

De Raad pleit er daarom voor dat de gemeente een proces op gang brengt waarin alle betrokken organisaties toewerken naar een gezamenlijke visie, uitgangspunten en ambitie en op basis daarvan de vraag beantwoorden hoe de ondersteuning van kinderen en hun ouders zo kan worden ingericht dat voldaan wordt aan de in dit advies genoemde uitgangspunten. Met zoveel 'spelers' gaat dat niet vanzelf. Dit proces zal begeleid moeten worden, waarbij het aanstellen van een onafhankelijke procesbegeleider met een duidelijk opdracht naar het oordeel van de Raad het meest voor de hand ligt.

*Adviesraad WMO Leiden
16 september 2013*